

ACCEPTATIE VAN ETNISCHE GRAPPEN

Een analyse van etnische humor binnen de show Carte Blanche van cabaretier Daniël Arends

Naam: Meike Ducrot

Studentnummer: 5944732

Studie: Media en Cultuur

Scriptiebegeleider: Dick Zijp

Tweede lezer: Sigrid Merx

Studiejaar: 2019/2020
meikeducrot@gmail.com

Blok: 4

Inleverdatum: 05/06/2020

Woordenaantal: 5958

Samenvatting

Etniciteit en etnische humor zijn gevoelige onderwerpen die in het publieke debat dan ook vele discussies aanwakkeren. Enerzijds lijken mensen te vinden dat etnische grappen gewoon gemaakt moeten kunnen worden. Er zijn echter ook mensen die vinden dat etnische grappen hard aan kunnen komen en kwetsend kunnen zijn.

Cabaretier Daniël Arends toerde in 2014 door Nederland met zijn show *Carte Blanche*. Arends kent al een aantal jaar succes als cabaretier en lijkt niet bang om in zijn shows ook etnische grappen te maken. Zo spreekt Arends zich bijvoorbeeld uit over zijn buurman van kleur en over een Chinees echtpaar. Het publiek lacht hard om zijn grappen en lijkt zijn grappen te accepteren. In deze analyse zal worden onderzocht hoe cabaretier Daniël Arends zijn publiek aanstuurt op acceptatie van zijn etnische grappen. Er zal in het onderzoek eerst worden gekeken wat het begrip acceptatie precies inhoudt. Daarna wordt vastgesteld dat ook de context een belangrijke rol speelt bij de acceptatie van de etnische grappen. Vervolgens worden drie grappen stuk voor stuk onder de loep genomen en wordt er gekeken welke strategieën Arends toe past om zijn publiek aan te sturen op acceptatie van zijn etnische grappen.

Dit onderzoek vormt een aanvulling op de huidige wetenschappelijke literatuur. Er is onderzoek gedaan naar etnische humor in Nederland binnen het publieke discours. Ook zijn er onderzoeken te vinden over etnische humor binnen Amerikaanse en Engelse stand-up comedy shows. Er is tot nu toe echter nog maar weinig geschreven over etnische humor binnen de Nederlands cabaret.

Inhoudsopgave

Inleiding	p. 4	–	p.6
Theoretisch Kader	p. 7	–	p.10
Onderzoeksmethode	p.11		
Dramaturgische Analyse	p.12		
<i>Carte Blanche</i>	p.12		
<i>Context</i>	p.13	–	p.14
<i>Scène 1</i>	p.15	–	p.17
<i>Scène 2</i>	p. 18	–	p. 20
<i>Scène 3</i>	p. 21	–	p. 22
Conclusie	p. 23	–	p. 24
Bronnenlijst	p. 25	–	p.26
Bijlage 1 (verklaring intellectueel eigendom)	p. 27		

Inleiding

Cabaretier Daniël Arends vertelt in de eerste scène van zijn voorstelling *Carte Blanche* over de verwachtingen die mensen van hem hebben.¹ Omdat een cabaretier altijd grappen maakt verwachten mensen volgens hem dat hij altijd vrolijk en grappig is. In een van de eerste grappen van zijn show vertelt Arends dat er een oudere man naar hem toe kwam voor de voorstelling. Arends beschrijft de teleurstelling die hij bij de man ziet wanneer deze merkt dat hij niet zo vrolijk is als de man had verwacht. Vervolgens vertelt Arends dat de man vol onbegrip naar hem kijkt. Vroeger bezat de man immers Indonesiërs en hij begrijpt niet waarom Arends, zelf van Indonesische afkomst, opeens helemaal vals is geworden.² Deze grap is een voorbeeld van etnische humor, waarbij er grappen worden gemaakt over etnische groepen.³ Daniël Arends maakt in zijn shows vaak etnische of potentieel racistische grappen en lijkt hier moeiteloos mee weg te komen bij zijn publiek.

In dit onderzoek wordt gekeken naar grensoverschrijdende humor binnen het Nederlands cabaret. Volgens socioloog Giseline Kuipers bestaat een grap uit zes elementen. Transgressie is één van deze elementen en komt volgens Kuipers vaak voor bij grappen. Een grap gaat volgens haar namelijk vaak over een gevoelig onderwerp of een taboe.⁴ Etniciteit maakt deel uit van deze gevoelige onderwerpen en er ontstaan in het publieke debat dan ook veel discussie rondom etnische humor.⁵ Zo wordt door sommigen gesteld dat etnische grappen gewoon gemaakt moeten kunnen worden. Het is immers een grap en het wordt daarom niet serieus bedoeld. Aan de andere kant van dit debat staan mensen die etnische

¹ *Carte Blanche*, Daniël Arends, registratie, bekeken op 13 maart 2020, https://www.netflix.com/watch/80190950?trackId=14170287&tctx=0%2C0%2C4bc1a7b2-e9fa-46a3-bc3b-133940767f33-31729440%2C8f6a932d-189f-441f-964d-6d226ce5798a_68078915X3XX1584112726519%2C8f6a932d-189f-441f-964d-6d226ce5798a_ROOT.

² *Carte Blanche*, Daniël Arends.

³ Barbara van der Ent en Giseline Kuipers, "Etnische Humor en Etnische Relaties in Nederland: Moppen over Buitenlanders en Etnische Groepen in Nederland, 1995-2012," *Sociologie* 12, nr. 2 (2016): 170.

⁴ Giseline Kuipers, "Humor, Style and Symbolic Boundaries," *Journal of Literary Theory* 3, nr.2 (December 2009): 222.

⁵ Thijs Niemantsverdriet en Pieter-Bas van Wiechen, "Cabaretiers Over de Grenzen van Humor," *Vrij Nederland*, 8 januari, 2015, <https://www.vn.nl/cabaretiers-over-de-grenzen-van-de-humor/>.

humor als een serieuze zaak bekijken. Etnische grappen kunnen volgens hen juist hard aankomen en mensen kwetsen.⁶ Ook in de wetenschappelijke wereld is er een bepaalde verdeeldheid terug te vinden. Deze zal verder worden toegelicht in het theoretisch kader.

Dit onderzoek zal een aanvulling vormen op de huidige wetenschappelijke literatuur. Wetenschappers als Fabiola Scarpetta en Anna Spagnolli hebben zich gewaagd aan het onderzoeken van etnische humor binnen stand-up comedy shows.⁷ Dit onderzoek gaat vooral over etnische humor in stand-up comedy shows in Engeland en Amerika. Giseline Kuipers stelt in haar artikel dat etnische grappen omgeven zijn met regels en geboden en dat ze daarom zelden publiekelijk worden verteld.⁸ In het vervolgonderzoek dat zij uitvoert met Barbara van der Ent onderzoekt zij de relatie tussen de etnische humor en de etnische verhoudingen in Nederland. Etnische en racistische grappen zouden volgens hen een weerspiegeling kunnen vormen van de etnische verhoudingen binnen de Nederlandse samenleving.⁹ Door onderzoek te doen naar etnische en racistische grappen binnen het Nederlands cabaret kan er ook worden gekeken naar de verhoudingen tussen deze grappen en etnische verhoudingen binnen de Nederlandse maatschappij. Er wordt in hun onderzoek echter niet gesproken over etnische humor binnen een cabaretvoorstelling. Er is dus nood aan literatuur over etnische humor binnen het Nederlands cabaret.

In dit onderzoek wordt naar een antwoord gezocht op de volgende onderzoeksvraag: Hoe stuurt cabaretier Daniël Arends in zijn show *Carte Blanche* aan op acceptatie van zijn etnische grappen? Er zullen eerst een aantal deelvragen worden beantwoord om uiteindelijk de hoofdvraag van het onderzoek te kunnen beantwoorden. Deze deelvragen luiden:

- Wanneer is er sprake van acceptatie bij een etnische grap?
- Wat is de rol die context speelt bij het accepteren van een grap?

⁶ Barbara van der Ent en Giseline Kuipers, "Etnische Humor en Etnische Relaties in Nederland," 170.

⁷ Anna Spagnolli en Fabiola Scarpetta, "The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy," *Research on Language and Social Interaction* 42, nr. 3 (Augustus, 2009): 210-230.

⁸ Giseline Kuipers, "De Strengere Regels van de Etnische Grap: Over de Gevaren en de Noodzaak van Humor in een Multiculturele Samenleving," *Migrantenstudies* 21, nr. 4 (2005): 194.

⁹ Barbara van der Ent en Giseline Kuipers, "Etnische Humor en Etnische Relaties in Nederland: Moppen over Buitenlanders en Etnische Groepen in Nederland, 1995-2012," *Sociologie* 12, nr. 2 (2016): 174.

- Welke humorstrategieën gebruikt Daniël Arends in zijn show *Carte Blanche*?
- Hoe positioneert Arends zijn publiek met behulp van humorstrategieën?

Theoretisch kader

In dit onderzoek zal worden gekeken naar de manier waarop Daniël Arends zorgt voor acceptatie van etnische grappen bij zijn publiek. Om dit te kunnen onderzoeken is het van belang om te weten wanneer een grap wordt geaccepteerd. Lachen of andere positieve tekens worden volgens Kuipers vaak gezien als het accepteren van een grap. Lachen is volgens haar echter ook een vorm van groepsdruk. Door samen te lachen laat je zien dat je als groep bij elkaar hoort. Wanneer iemand niet meelacht betekent dit dus dat hij of zij zichzelf buitensluit. Humor is volgens Kuipers dan ook een manier om symbolische grenzen te trekken.¹⁰ Het zou dus zo kunnen zijn dat iemand in het publiek meelacht zonder de grap te accepteren.¹¹

Om op een gestructureerde manier te onderzoeken wanneer een grap wordt geaccepteerd, wordt in dit onderzoek het model van 'humor support' van Jennifer Hay gebruikt.¹² In haar tekst schrijft socioloog en taalwetenschapper Jennifer Hay over de ontvangst van grappen. Zij stelt dat er drie stadia zijn wat betreft de ontvangst van een grap. De grap wordt erkend, begrepen en vervolgens kan iemand de grap waarderen of vermakelijk vinden. Volgens Hay moet er echter nog een stadium aan het model worden toegevoegd wanneer een grap volledig wordt ondersteund door het publiek. Het gaat hier om het stadium van 'agreement' dat zich het best laat vertalen als instemming. Dit stadium van 'humor support' kan echter ook worden weggelaten. In zo'n geval kan iemand de grap zowel amuserend als beledigend vinden.

Moira Marsh maakt een aanpassing aan het model van Hay. Marsh staat namelijk kritisch tegenover het feit dat een grap volgens Hay pas volledig geaccepteerd wordt wanneer het publiek instemt met de boodschap van de grap. Marsh vervangt het stadium van instemming door dat van toestemming. In dit stadium heft de toeschouwer tijdelijk zijn normen op en gaat hij mee in de grensoverschrijding binnen de grap. Dit stadium vindt volgens Marsh plaats voor het stadium van vermaak. Een andere voorwaarde die bepaalt of een grap vermakelijk is of niet is de waardering van de esthetische waarde. Wanneer iemand

¹⁰ Giseline Kuipers, "Humor, Style and Symbolic Boundaries," *Journal of Literary Theory* 3, nr.2 (December 2009): 219.

¹¹ Kuipers, "Humor, Style and Symbolic Boundaries," 222.

¹² Moira Mash, "Foiled Agian: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes," *Western Folklore* 71, nr. 3 (Zomer 2012): 300.

een grap waardeert kan dit volgens Marsh simpelweg betekenen dat hij of zij de grap grappig vindt. Iemand kan echter ook de esthetische waarde van een grap waarderen. De waardering van deze esthetische waarde gaat volgens Marsh samen met de instemming die Hay benoemt in haar model. Zoals al eerder benoemd is er volgens Marsh eerst toestemming nodig om een grap gemakkelijk te kunnen vinden. Het stadium van toestemming/esthetisering dat Marsh benoemt komt dus voor het stadium van vermaak in het vernieuwde model van Marsh. Volgens Marsh geeft het publiek dus toestemming voor grensoverschrijdend gedrag wanneer er gelachen wordt.¹³ De modellen van 'Humor Support' komen er dan als volgt uit te zien:

<i>Humor Support, Hay</i>	<i>Humor Support, Marsh</i>
1. Erkenning	1. Erkenning
2. Begrip	2. Begrip
3. Waardering/vermaak	3. Toestemming/Esthetisering
4. Instemming	4. Vermaak

In dit onderzoek wordt er uitgegaan van het aangepaste model dat Marsh in haar tekst omschrijft.

De 'relief theory' van Sigmund Freud wordt in dit onderzoek als het begin van de wetenschappelijke discussie over etnische humor beschouwd. Freud kijkt in zijn boek *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten* (1905) naar de relatie tussen grappen en het onderbewustzijn.¹⁴ Volgens Freud is humor een manier om in contact te komen met ons onderbewustzijn. Hij toont in zijn boek aan dat lachen ervoor kan zorgen dat men onderdrukte angsten en frustraties los kan laten en kan overwinnen. De theorie waarbij humor als strategie wordt gebruikt om onderdrukte emoties de vrije loop te laten heet ook wel de 'relief theory'.¹⁵ Vanuit hier vertrekken ook vele andere wetenschappers en is er een bepaalde verdeeldheid te ontdekken.

¹³ Moira Mash, "Foiled Again: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes," 291-306.

¹⁴ Sigmund Freud, *Der Witz und Seine Beziehung Zum Unbewussten* (Leipzig: F. Deuticke, 1905).

¹⁵ Aaryn L. Green en Annulla Linders, "The Impact of Comedy on Racial and Ethnic Discourse," *Sociological Inquiry* 86, nr. 2, (mei 2016): 243.

Ik sluit mij aan bij de wetenschappers die stellen dat de context bij het maken van een etnische grap van groot belang is. Wetenschappers als Scarpetta en Spagnolli, Green en Linders, en Raúl Pérez behoren tot deze groep. Deze context bestaat volgens Scarpetta en Spagnolli onder andere uit de achtergrond van de persoon die de grap maakt, de achtergrondinformatie die de ontvanger bezit en de (etnische) verhoudingen tussen de grappenmaker en de ontvanger. Er wordt binnen hun onderzoek gekeken naar etnische grappen die worden gemaakt door professionele stand-up comedians. Professionele stand-up comedians passen volgens Scarpetta en Spagnolli allerlei trucjes en strategieën toe om een interactionele context te creëren tijdens hun show. Zij zorgen er tijdens hun show continu voor dat hun grappen passen binnen deze interactionele context, zodat hun grappen worden getolereerd door hun publiek.¹⁶ Aaryn L. Green en Annulla Linders stellen in een recenter onderzoek eveneens dat de context waarin een etnische grap verteld wordt van groot belang is. Zij bekijken het belang van humor binnen de populaire cultuur. Er kan volgens hen een omgeving worden gecreëerd waarbinnen er vrijuit gesproken kan worden over gevoelige onderwerpen zoals ras of etniciteit.¹⁷

In deze etnografische studie naar de opleiding van stand-up comedians, onderzoek ik hoe comedy-studenten leren retorische prestatie strategieën te gebruiken om etnische en raciale stereotypen op een meer smakelijke manier te verankeren, om 'grappig' te zijn in plaats van 'aanstootgevend' in het openbaar.

Raúl Pérez kijkt in zijn onderzoek hoe stand-up comedians in hun opleiding leren om bepaalde strategieën toe te passen om aan te sturen op acceptatie van etnische grappen. Volgens Raúl Pérez omzeilen stand-up comedians hun racisme door bepaalde strategieën te gebruiken bij het maken van een etnische grap. Op deze manier houden ze racisme in stand. In zijn onderzoek maakt Pérez gebruik van de 'hurtline' metafoor. Deze lijn wordt overschreden wanneer een grap beledigend is in plaats van grappig. Om dit te voorkomen moeten vooral witte comedians zich houden aan een aantal strategieën om deze 'hurtline' niet te overschrijden.¹⁸ Zo wordt hen bijvoorbeeld geleerd eerst zichzelf negatief presenteren om zo met behulp van zelfspot makkelijker een ander belachelijk te kunnen

¹⁶ Spagnolli en Scarpetta, "The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy," 211.

¹⁷ Green en Linders, "The Impact of Comedy on Racial and Ethnic Discourse," 241.

¹⁸ Raúl Pérez, "Learning to Make Racism Jokes Funny in the 'color-blind' Era," 487.

maken.¹⁹ Ook wordt de comedians bij hun opleiding geleerd dat er in succesvolle performances vaak een afstand gecreëerd wordt tot de content die de comedian maakt. Het racisme dat in deze grappen voorkomt wordt dan vaak genegeerd door de comedians.²⁰ Deze regels en strategieën gelden volgens Pérez echter niet altijd voor niet-witte comedians.²¹

¹⁹ 'Idem, 491'.

²⁰ 'Idem, 493'.

²¹ 'Idem, 494'.

Onderzoeksmethode

In dit onderzoek zal de voorstelling *Carte Blanche* van cabaretier Daniël Arends worden geanalyseerd.²² Deze registratie is te vinden op het online streamingplatform Netflix. Ik heb voor deze voorstelling gekozen, omdat er in deze voorstelling meerdere etnische grappen worden gemaakt die relevant zijn voor dit onderzoek. Ik zal drie grappen gaan analyseren. Allereerst de openingsscène waarin Arends een grap maakt over de oudere man die Indonesiërs bezat. De tweede scène die zal worden geanalyseerd is de scène waarin Arends zich uitspreekt over zijn buurman van kleur. Als laatste zal er worden gekeken naar de grap die hij maakt over het Chinese echtpaar dat in bezit is van een snackbar. Er is voor deze scènes gekozen, omdat Arends hierin duidelijk etnische grappen maakt.

Met behulp van de tekst van Scarpetta en Spagnolli en de tekst van Green en Linders wordt gekeken naar het belang van de context waarin de grap wordt gemaakt. Er zal een analyse worden gemaakt van de contextuele aspecten die terug te vinden zijn in de registratie. Dit zijn onder andere de fysieke ruimte waarin de grap wordt gemaakt, de achtergrond van de persoon die de grap maakt en de (etnische) verhoudingen tussen het publiek en de persoon die de grap maakt.²³ Vervolgens wordt er gekeken naar de invloed van het aangepaste model van 'humor support' van Marsh. Volgens de aangepaste versie van het model van 'humor support' van Marsh geeft het publiek toestemming voor grensoverschrijdend gedrag wanneer er gelachen wordt. Dit betekent volgens haar niet dat de toeschouwer instemt met de boodschap die wordt overgedragen in de grap. Wanneer het publiek toestemming geeft heffen toeschouwers tijdelijk hun normen op en is er sprake van acceptatie van een grap.²⁴ In dit onderzoek wordt gekeken of er sprake is van het stadium van toestemming en hoe dit wordt bereikt. Met behulp van de tekst van Pérez wordt vervolgens gekeken welke strategieën Arends zelf toepast om aan te sturen op acceptatie van zijn etnische grappen bij het publiek.

²² *Carte Blanche*, Daniël Arends.

²³ Spagnolli en Scarpetta, "The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy," 211.

²⁴ Moira Mash, "Foiled Again: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes," 300.

Dramaturgische Analyse

Carte Blanche

In 2014 toerde cabaretier Daniël Arends door het land met zijn zesde solovoorstelling *Carte Blanche*. Al een aantal jaar kent hij succes als cabaretier en dit zorgt ervoor dat het publiek bepaalde verwachtingen van hem heeft. Toch noemt Arends zichzelf een 'dik, klein, bruin clowntje' en weet hij naar eigen zeggen niet meer waar hij het over moet hebben.²⁵ Volgens Arends is er een groot verschil tussen je imago en je identiteit. Mensen doen zich volgens hem dus anders voor dan hoe ze zijn. Wanneer de mens zijn ware identiteit toont, wordt hij volgens Arends namelijk gekwetst. Om dit te voorkomen neemt men een ander imago aan. De valkuil is volgens Arends echter dat men gaat geloven in dit imago, waardoor je in de knoop kunt komen met je ware zelf.²⁶ Moeiteloos lijkt hij de eerste helft van zijn show door te komen, maar dan breekt de tweede helft aan en kan hij (zogenaamd) niet meer verder. De thema's en verhalen blijken op en hij heeft het publiek verder niets meer te vertellen. Alles is al een keer gezegd. Door deze deconstructie toont Arends het publiek dat zijn show een illusie is. Hij doorbreekt hierdoor verwachtingen die het publiek van hem heeft. Dit sluit ook aan bij de centrale thema's in zijn voorstelling zoals: hypocrisie, identiteit en fantasie.²⁷

Arends maakt in zijn show onder andere grappen over backpackers, kakkers en vrouwen die motorrijden. Hij lijkt hen maar raar te vinden en drukt zijn frustraties hierover uit. Net als in zijn eerdere shows maakt hij ook een aantal etnische grappen. Arends lijkt niet bang om dit soort grappen te maken en vertelt dan ook met verve over zijn buurman van kleur en een Chinees echtpaar met een snackkraam.

²⁵ Koen Thomas van Leeuwen, "Persoonlijk Cabaret met een Rauw Randje," *Theaterkrant*, 15 april 2015, <https://www.theaterkrant.nl/recensie/carte-blanche/daniel-arends/>.

²⁶ Mike Peek, "Daniël Arends is Geen Pleaser, Gelukkig Niet," *Het Parool*, 13 april 2015, <https://www.parool.nl/ps/daniel-arends-is-geen-pleaser-gelukkig-niet~bbe3a3d2/>.

²⁷ Van Leeuwen, "Persoonlijk Cabaret met een Rauw Randje," <https://www.theaterkrant.nl/recensie/carte-blanche/daniel-arends/>.

Context

De registratie van de voorstelling *Carte Blanche* is opgenomen in Theater Walhalla. Dit is een klein theater gelegen in Rotterdam. Het is een vlakkevloertheater waardoor het publiek op hetzelfde niveau zit als het toneel.²⁸ Dit zorgt ervoor dat de fysieke afstand tussen het publiek en Arends zelf erg klein is. De voorste rij zit op ongeveer twee meter afstand van Arends zelf. Scarpetta en Spagnolli zien dit als een onderscheidend kenmerk van stand-up comedy shows. Deze korte afstand zorgt volgens hen voor informaliteit.²⁹ Deze informaliteit is ook terug te zien aan de manier waarop Arends zijn publiek verwelkomt. Hij maakt de toeschouwers namelijk duidelijk dat de show nog niet begonnen is en dat ze gewoon binnen mogen komen. Hij nodigt een aantal mensen zelfs uit om via het podium naar hun plaatsen in de zaal te lopen. Hierdoor ontstaat er een informele relatie tussen Arends en zijn publiek.

Ook de achtergrond van de cabaretier maakt onderdeel uit van de context. Arends is zelf geboren in Indonesië en is op jonge leeftijd geadopteerd. Hij is vervolgens opgegroeid bij zijn adoptieouders in Bussum. Volgens Giseline Kuipers kan iedereen grappen maken over zijn eigen groep of cultuur. Ook grappen tussen verschillende minderheden worden volgens Kuipers vaker geaccepteerd. Zij stelt echter wel dat grappen over groepen met een lagere status over het algemeen niet worden geaccepteerd.³⁰ Het maken van grappen over een groep met een lagere status heet ook wel *punching down*.³¹ Cabaretiers van kleur zoals Arends kunnen volgens Kuipers de kans om grappen te maken over etnische verschillen volop benutten. Zij maken immers zelf deel uit van een etnische minderheid en kunnen daarom eerder grappen maken over andere minderheden. Het gaat hierbij dan ook vaak om grappen die witte cabaretiers niet snel durven te maken, maar waar het witte publiek wel behoefte aan heeft volgens Kuipers.³²

Ook Pérez toont in zijn onderzoek aan dat niet witte stand-up comedians zich vaak vrijer kunnen bewegen binnen het etnische discours. Binnen zijn onderzoek toont hij aan dat

²⁸ Arends heeft de voorstelling ook in schouwburgzalen gespeeld, maar het lijkt betekenisvol dat juist bij de televisieopname voor een vlakkevloertheater is gekozen.

²⁹ Spagnolli en Scarpetta, "The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy," 228.

³⁰ Kuipers, "De Strengere Regels van de Etnische Grap," 195.

³¹ Ben Schwartz, "Knock Yourself Out: "Punching Up" in American Comedy," *The Baffler*, nr. 31, (2016): 134.

³² Kuipers, "De Strengere Regels van de Etnische Grap," 195.

niet witte cabaretiers zelfs worden aangemoedigd om de regels, die witte cabaretiers worden opgelegd, niet op te volgen.³³ Pérez stelt dat de 'hurtline' voor niet witte stand-up comedians vaak verder weg ligt.³⁴ Wanneer deze grens wordt overschreden is een grap niet langer grappig, maar eerder beledigend.³⁵ Arends is zelf van Indonesische afkomst en voor hem ligt deze 'hurtline' dus ook verder weg. Hierdoor kan hij makkelijker grappen maken op het gebied van etniciteit zonder dat hij de 'hurtline' overschrijdt.

³³ Raúl Pérez, "Learning to Make Racism Jokes Funny in the 'color-blind' Era," 494.

³⁴ 'Idem, 494'.

³⁵ 'Idem, 487'.

Scène 1

De etnische grappen die Arends maakt in zijn show zijn onder te verdelen in twee categorieën. Tot de eerste categorie behoren de grappen waarbij Arends zijn eigen achtergestelde positie inzet en het publiek confronteert met zijn eigen vooroordelen. Tot de tweede categorie worden de grappen gerekend waarbij Arends op een stereotyperende manier praat over mensen van kleur. De eerste grap in zijn show is een goed voorbeeld van de eerste categorie. Arends opent zijn show, terwijl de deuren nog open zijn en er mensen binnenlopen. Hij is zijn jasje vergeten en komt dit ophalen. Hij vertelt het publiek dat de show nog niet begonnen is en dat ze weer rustig kunnen gaan zitten, maar dan begint hij toch te vertellen. Hij weet dat het in de theaterwereld niet gepast is om jezelf te laten zien voor de aanvang van de show. Dit zou ten koste gaan van de theatrale magie en de verbeelding, vertelt hij op een nogal cynische toon. Maar hij heeft de meeste mensen toch al voorbij zien komen toen hij buiten stond te roken, dus dan maakt het volgens hem niet meer uit. Hij vervolgt zijn verhaal:

Arends: *“Er was net een oud mannetje. Ik weet niet waar hij nu zit, maar er was een oud mannetje en die dacht dat ik het lekker vond om allemaal afgezaagde vragen te krijgen. [Zacht gelach] Dus die ging helemaal tegen mij van: Ja ben je nou zenuwachtig voordat je op moet? Ik zeg nee, maar wel geïrriteerd”.
[Hard gelach]*

...

“Toen zei hij: ja, maar ben je niet bang dat je niet aan de verwachtingen kunt voldoen? Ik zeg aan de verwachtingen voldoen? Hoezo? Het zijn jouw fucking verwachtingen oude nazi. [Gelach] Ik ben je bruine clowntje niet he”? [Gelach]

36

³⁶ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

Dit is de eerste grap die Arends maakt in zijn show en tevens de eerste etnische grap die hij maakt. Arends kleedt zijn grap eerst rustig in door te vertellen over mensen uit het publiek die voor de show naar hem toe komen. Dan vertelt hij over de oude witte man die hem een aantal vragen stelt. Arends vertelt dat hij geïrriteerd raakt en dit is vervolgens ook te zien wanneer hij de man uitmaakt voor oude nazi. Arends maakt in zijn grap vervolgens het verschil duidelijk tussen de oude, witte man en zichzelf door te zeggen dat hij niet zijn bruine clowntje is. Hij maakt hierbij impliciet een verwijzing naar het koloniale verleden van Nederland en Indonesië. Nederland was de kolonisator van Indonesië en onderdrukte de bevolking van dit gebied. Arends suggereert hiermee dat het koloniale verleden nog altijd doorwerkt in het heden en sluit zich daarmee aan bij een groeiend bewustzijn hierover.³⁷ Arends maakt dan ook gebruik van deze impliciete verwijzing om zichzelf in een lagere positie te plaatsen dan de witte, oude man. Zo kan Arends in het vervolg van zijn grap gebruik maken van het *punching up* principe. Kuipers stelt dat grappen over groepen met een lagere status niet worden geaccepteerd.³⁸ Het maken van grappen over een groep met een lagere status heet ook wel *punching down*. Arends maakt echter gebruik van het *punching up* principe waarbij hij een grap maakt ten koste van iemand die een hogere status heeft dan hij.³⁹ Arends maakt zijn grap als volgt af:

Arends: *“En toen keek dat mannetje een beetje teleurgesteld, omdat hij dacht van what the fuck gebeurt hier nou? Ik ben fucking tachtig weet je wel, ik had vroeger Indonesiërs, die had ik gewoon. [Hard gelach] Ja toch? Hoezo is deze ineens helemaal vals geworden?” [Gelach]*⁴⁰

Arends heeft een duidelijk mikpunt bij het maken van deze grap. Het lijkt erop dat hij de draak wil steken met het stereotype van de witte, oude man. De man uit het verhaal is verblind door zijn eigen vooroordelen en lijkt het vanzelfsprekend te vinden om over Arends te denken als zijn bezit. Arends confronteert het publiek vervolgens met deze vooroordelen.

³⁷ Gloria Wekker, *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race* (Durham en Londen: Duke University Press, 2016).

³⁸ Kuipers, “De Strengere Regels van de Etnische Grap,” 195.

³⁹ Ben Schwartz, “Knock Yourself Out,” 134.

⁴⁰ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

Opvallend is dat Arends deze grap niet maakt vanuit zichzelf, maar vanuit een personage dat hij heeft verzonnen. Hij vertelt een verhaal over een oudere man die naar hem toe komt voor de show en die vervolgens tegen hem aan begint te praten. Arends neemt niet per se de rol aan van de oudere man, maar hij vertelt wel wat de man denkt. Op deze manier kan hij afstand creëren tot de gevoelige inhoud van de etnische grap. De strategie die Arends hier toepast wordt ook benoemd in het onderzoek van Pérez. Hij stelt dat een stand-up comedian bij de 'hurtline' uit de buurt kan blijven door afstand te bewaren tot de inhoud van de grap.⁴¹ Wanneer deze grens wordt overschreden is een grap niet langer grappig, maar eerder beledigend.⁴²

De grap wordt opgevolgd door een harde lach van het publiek en de toon voor de avond lijkt gezet. Wanneer het publiek hard lacht om een grap betekent dit volgens het aangepaste model van 'humor support' van Marsh dat het publiek toestemming geeft voor de grensoverschrijding binnen de grap. Het publiek hoeft dus niet in te stemmen met de boodschap van de grap, maar kan de grap simpelweg niet serieus nemen. De toeschouwers kunnen tijdelijk hun grenzen verleggen om mee te gaan met de grap die Arends maakt. Zo kunnen zij, zelfs wanneer een grap beledigend is, alsnog de esthetische waarden van een grap waarderen.⁴³ De toeschouwers heffen in het geval van de grap van Arends tijdelijk hun normen op en lachen om de grap van Arends. We kunnen in het geval van deze grap dus spreken van acceptatie bij het publiek.

⁴¹ Raúl Pérez, "Learning to Make Racism Jokes Funny in the 'color-blind' Era," 489.

⁴² 'Idem, 487'.

⁴³ Moira Mash, "Foiled Agian: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes,"300.

Scène 2

Verderop in zijn voorstelling vertelt Arends een verhaal over zijn buurman van kleur. Deze grap kan worden onderverdeeld in de eerste categorie etnische grappen. Bij grappen die behoren tot deze categorie praat Arends op een stereotyperende manier over mensen van kleur. Arends begint zijn grap als volgt:

Arends: *“Naast mij woont een soort, woont een soort neger [gelach]. Waarvan ik zeker weet dat hij dit ook over mij zegt [gelach], dus doe maar relaxt met je correcte bek” [zacht gelach].⁴⁴*

Arends maakt hier een grap over een etnische minderheid en dus een groep met een lagere status. Toch is hier geen sprake van *punching down*, aangezien Arends zelf Indonesisch is en hij zelf dus ook behoort tot een etnische minderheid. Zoals al eerder benoemd worden grappen die gemaakt worden tussen verschillende minderheden geaccepteerd volgens Kuipers. Zo kunnen Surinamers bijvoorbeeld grappen maken over Turken en Antilianen over Marokkanen.⁴⁵ Dat zou betekenen dat ook de grap die Arends hier maakt minder gevoelig ligt bij het publiek. Hij is namelijk zelf van Indonesische afkomst en hij maakt een grap over een man van kleur.

Arends kiest ervoor om gebruik te maken van het woord neger, ondanks vele discussie die er zijn rondom het gebruik van dit woord.⁴⁶ Het zou kunnen dat hij hierbij de ‘hurtline’ overschrijdt, maar het publiek lijkt hem hier toestemming voor te geven. Hij snoert zijn publiek de mond door hen te zeggen dat zij rustig moeten doen met hun correcte bek. Door de woordkeuze van Arends krijgt het publiek de rol van de politiek correcte, witte Nederlander toebedeeld. Arends impliceert door het gebruik van het woord correct dat zijn publiek er niet mee akkoord gaat dat hij gebruik maakt van het woord neger. Hij suggereert hiermee dat het politiek correcte, witte publiek regels oplegt aan cabaretiers van kleur. Arends maakt met deze grap duidelijk dat hij klaar is met deze regels en het hypercorrecte

⁴⁴ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

⁴⁵ Kuipers, “De Strengere Regels van de Etnische Grap,” 195.

⁴⁶ Derrick Z. Jackson, “The N-Word and Richard Pryor,” *The New York Times*, 15 december 2005, <https://www.nytimes.com/2005/12/15/opinion/the-nwordand-richard-pryor.html>.

gedrag van zijn witte, politiek correcte Nederlandse publiek. Arends wordt in zijn vermoedens bevestigd wanneer zijn grap wordt gevolgd door een harde lach. Zijn publiek lijkt de rol van de witte, politiek correcte Nederlander dus te accepteren.

Opvallend is ook dat Arends eerst een grap maakt over zijn buurman van kleur en deze grap gelijk ook over zichzelf maakt. Door te zeggen dat hij zeker weet dat zijn buurman ook over hem zegt dat hij een soort neger is drijft hij de spot met zichzelf. Aangezien Arends zichzelf niet al te serieus neemt, lijkt het publiek dit ook niet te doen. Door het toepassen van zelfspot kan een cabaretier vervolgens ook makkelijker grappen maken over een ander volgens Pérez.⁴⁷ Dit is te zien in het vervolg van de grap:

Arends: *“En ehm... hij is heel oké, maar de buurt is heel blank, dus hij is een beetje onzeker, dus hij heeft alles wat neger is heeft hij een beetje aangezet, snap je? Hij heeft een soort eh neger zijn gecultiveerd. Hij heeft een soort hiphopbroek en een soort negershirt en een hiphop petje en schoenen met hele felle kleurtjes, een negerketting. Van goud hè bedoel ik. Niet met zo’n loden bal eraan” [hard gelach].⁴⁸*

In deze grap maakt Arends een opmerking over zijn buurman die als belediging zou kunnen worden opgevat. Arends maakt in deze grap een expliciete verwijzing naar de slavernij door aan te geven dat hij met een ‘negerketting’ niet een ketting met een loden bal bedoelt. Arends gaat hier duidelijk een grens over en maakt een potentieel racistische grap, maar toch lijkt het publiek juist het hardst te lachen om deze grap. Dit kan opnieuw verklaard worden met behulp van het model van Marsh. Het publiek heft bij deze grap tijdelijk zijn normen op en gaat mee in de grap die Arends vertelt.⁴⁹ Ook drijft Arends in deze grap eerst de spot met zichzelf waardoor hij zich naderhand makkelijker kan bewegen binnen het discours van etnische humor. Volgens de theorie van Pérez duwt Arends de ‘hurtline’ op deze manier steeds verder weg, waardoor de grap niet als beledigend wordt ervaren door het publiek.⁵⁰

⁴⁷ Raúl Pérez, “Learning to Make Racism Jokes Funny in the ‘color-blind’ Era,” 491.

⁴⁸ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

⁴⁹ Moira Mash, “Foiled Agian: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes,” 300.

⁵⁰ Raúl Pérez, “Learning to Make Racism Jokes Funny in the ‘color-blind’ Era,” 490.

Vervolgens vertelt Arends het publiek dat de kleding zijn buurman goed staat, omdat het een 'negerdingetje' is. Wanneer een wit persoon deze kleding had gedragen had hij er volgens Arends uitgezien als een jarig mongooltje dat al zijn cadeautjes tegelijkertijd aan heeft getrokken.⁵¹ Op deze grap volgt opnieuw een harde lach van het publiek. Met deze grap houdt Arends een schadelijk stereotype beeld over zwarte mensen in stand. Deze grap is echter niet alleen beledigend voor zwarte mensen, maar ook voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke functiebeperking. Er is hier sprake van validisme, waarbij mensen worden achtergesteld op basis van hun lichamelijke of verstandelijke beperking.⁵² Arends lijkt zich bij deze grap niet te houden aan de regel die Kuipers opstelt in haar artikel. Zij stelt dat je wel grappen mag maken over foute vooroordelen, maar dat je deze foute vooroordelen niet mag gebruiken als basis voor een grap. Je mag stereotypen en vooroordelen volgens Kuipers dus wel speels benoemen als je er de spot mee drijft, maar als je de vooroordelen bevestigt mag dit niet.⁵³ Arends lijkt zich bij deze grap niet om de regel van Kuipers te bekommeren en houdt een negatief stereotype beeld in stand. Het publiek lacht hard om deze grap en lijkt Arends dus toestemming te geven voor zijn grensoverschrijdende gedrag. Dat de grap geaccepteerd wordt door het publiek zou dus betekenen dat de regel van Kuipers niet klopt of op zijn minst verouderd is. Aangezien het artikel van Kuipers in 2005 werd gepubliceerd is deze kans sterk aanwezig.

De eerste grap over de oude, witte man behoort duidelijk tot de eerste categorie grappen waarbij Arends zijn eigen achtergestelde positie inzet en zijn publiek confronteert met zijn eigen vooroordelen. Opvallend is dat Arends bij de eerste grap voornamelijk gebruik maakt van het *punching up* principe. Ook neemt Arends een personage aan om afstand te nemen tot de gevoelig inhoud van de grap. Verder lijkt Arends bij deze grap weinig strategieën toe te passen. In deze grap praat Arends op een stereotyperende manier over zijn buurman van kleur. Arends lijkt bij deze categorie meer strategieën nodig te hebben om op acceptatie aan te sturen bij zijn publiek.

⁵¹ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

⁵² Alison Wilde, *Film, Comedy and Disability: Understanding Humour and Genre in Cinematic Constructions of Impairment and Disability* (New York: Routledge, 2018), 23.

⁵³ Kuipers, "De Strengere Regels van de Etnische Grap," 194.

Scène 3

In de laatste grap die zal worden geanalyseerd in dit onderzoek vertelt Arends over zijn eerste liefde. Hij was verliefd op een meisje uit het Gooi en hij vertelt dat er in die tijd een hitje was dat hun relatie precies omschreef:

Arends: *“Vooral bij dat ene hitje van... Hoe heet het nou? Dat ging zo over ons... Oh ja, You will never get her, because she will onderbewust her parents please by not dating a brown boy [gelach] ... shalala shalalie [hard gelach].”*

Door naar zichzelf te verwijzen als ‘brown boy’ plaatst Arends zichzelf opnieuw in een lagere positie. Dit keer lijken de ouders van het witte meisje uit het Gooi het mikpunt van de grap. Opnieuw zijn dit witte, oudere en rijke mensen net als in de grap met de oudere, witte man die Arends aan het begin van zijn show maakt. Het meisje wil haar ouders volgens Arends onderbewust tevredenstellen door geen relatie aan te gaan met iemand van kleur. Arends maakt hier duidelijk dat de ouders van het meisje een hogere maatschappelijke positie bekleden dan hijzelf. Zij kijken overduidelijk neer op mensen van kleur en willen niet dat hun dochter met Arends omgaat. Arends maakt de kloof tussen zichzelf en de rijke, witte ouders nog groter door spottend naar zichzelf te verwijzen als ‘brown boy’. Hierdoor kan hij opnieuw gebruik maken van het *punching up* principe. Het eerste deel van deze grap kan worden gerekend tot de eerste categorie grappen. Arends benadrukt in dit gedeelte immers zijn eigen ondergeschikte positie en confronteert het witte, politiek correcte publiek met zijn eigen vooroordelen.

Arends vervolgt zijn grap en vertelt dat hij samen met een vriend van hem naar Sekkema ging. Dit was een snackbar op het midden van het plein in het dorp waar hij ook zijn grote liefde vaak tegenkwam. Arends vertelt:

Arends: *“Het was een snackbar en er werkte een heel oud Chinees echtpaar en als je aan de beurt was dan zei dat vrouwtje: Ja sekkema”! [Hard gelach]⁵⁴ “Ze was heel raar ze liet je nooit uitpraten, maar ze gaf wel wat je dan van plan was*

⁵⁴ *Carte Blanche*, Daniël Arends.

om te bestellen. [Gelach] Was een heel raar soort eh ja, Chinees, paranormaal begaafd, oud, Chinees, rozijnwif. [Zacht gelach] Ik weet ook helemaal niet waarom ze paranormaal begaafd was. Blijkbaar als je echt, echt, echt spleetogen hebt zoekt het lichaam een oplossing. [Hard gelach]

Opvallend is de opbouw van de grap die Arends maakt. Zoals hierboven al werd benoemd legt Arends in het eerste gedeelte van de grap de nadruk op zijn eigen inferieure positie ten opzichte van het Gooische meisje en haar ouders. In het tweede gedeelte van de grap praat hij echter op eens stereotyperende manier over het Chinese echtpaar. Het eerste gedeelte van de grap benadrukt dat Arends tot een achtergestelde groep behoort, waardoor de tamelijk stereotyperende grappen over Chinezen eerder geaccepteerd zullen worden door het publiek. Arends maakt hier dus opnieuw gebruik van zelfspot om vervolgens een stereotyperende grap te kunnen maken.⁵⁵

Arends lijkt zich bij het tweede deel van de grap opnieuw niet te houden aan de regel die Kuipers opstelt in haar artikel. Hij neemt hier namelijk de rol aan van de oude Chinese vrouw aan en spreekt de laatste woorden uit met een zwaar Chinees accent. Arends lijkt maling te hebben aan de regel van Kuipers aangezien hij een stereotype beeld van een Chinese vrouw neerzet. Hij maakt hier dus een grap die is gebaseerd op foute vooroordelen. Op basis hiervan kan wederom worden aangetoond dat de ideeën van Kuipers inmiddels verouderd zijn. De theorie van Pérez lijken dus beter van toepassing in dit geval. Arends heeft immers middels verschillende strategieën etnische en zelfs racistische grappen weten te verwerken in zijn show. Op deze manier houden cabaretiers zoals Arends racisme in stand volgens Pérez.

⁵⁵ 'Idem, 490'.

Conclusie

In dit onderzoek is er gezocht naar een antwoord op de volgende onderzoeksvraag: Hoe stuurt cabaretier Daniël Arends in zijn show *Carte Blanche* aan op acceptatie van zijn etnische grappen? Er is hierbij eerst gekeken naar wat het begrip acceptatie precies inhoudt. Om dit te achterhalen is er gebruik gemaakt van het model van ‘humor support’ van Jennifer Hay en de aanpassingen aan dit model van Moira Marsh. Marsh stelt dat de toeschouwer eerst toestemming moet geven voor de grensoverschrijding binnen de grap voordat hij de grap vermakelijk kan vinden. Bij deze toestemming heft de toeschouwer tijdelijk zijn normen op en gaat hij mee in de grensoverschrijding binnen de grap. Wanneer het publiek lacht, is er volgens Marsh dus sprake van toestemming.⁵⁶

Na het achterhalen van de betekenis van het begrip acceptatie is er gekeken naar de rol die de context speelt bij het aansturen van acceptatie van de etnische grappen bij het publiek. De context blijkt van groot belang bij het aansturen op acceptatie van de etnische grappen bij het publiek. Ten eerste zorgt de korte afstand tussen het podium en de zitplaatsen in het vlakkevloertheater voor een informele relatie tussen Arends en zijn publiek.⁵⁷ Verder kan volgens Giseline Kuipers iedereen grappen maken over zijn eigen groep of cultuur. Grappen tussen verschillende minderheden worden volgens Kuipers ook geaccepteerd.⁵⁸ Ook Pérez toont in zijn onderzoek aan dat niet witte stand-up comedians zich vaak vrijer kunnen bewegen binnen het etnische discours.⁵⁹ Arends is op jonge leeftijd geadopteerd uit Indonesië en behoort dus zelf tot een etnische minderheid. Hij heeft hierdoor de mogelijkheid om aan te sturen op acceptatie van zijn grappen over etnische minderheden bij het publiek.

Naast de context zijn ook de strategieën die Arends toepast van groot belang bij het aansturen op acceptatie van de etnische grappen bij het publiek. Er kan een grove verdeling worden gemaakt waarbij de grappen in twee categorieën worden opgedeeld. Enerzijds maakt Arends grappen waarbij hij zijn eigen inferieure positie inzet en het publiek confronteert met zijn eigen vooroordelen. Anderzijds maakt hij grappen waarbij hij op een

⁵⁶ Moira Mash, “Foiled Again: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes,” 300.

⁵⁷ Spagnolli en Scarpetta, “The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy,” 228.

⁵⁸ Kuipers, “De Strengere Regels van de Etnische Grap,” 195.

⁵⁹ Raúl Pérez, “Learning to Make Racism Jokes Funny in the ‘color-blind’ Era,” 494.

stereotyperende manier praat over mensen van kleur. Duidelijk werd dat Arends bij grappen uit de eerste categorie minder strategieën hoeft toe te passen. Hij maakt bij deze categorie voornamelijk gebruik van het *punching up* principe, waarbij hij grappen maakt over groepen met een hogere status.⁶⁰ Arends plaatst zijn publiek in de positie van de politiek correcte, witte Nederlander. Vervolgens plaatst hij zichzelf in een lagere positie en confronteert hij zijn publiek met zijn eigen vooroordelen. Bij de tweede categorie lijkt Arends echter meer strategieën nodig te hebben om aan te sturen op acceptatie van zijn grappen bij het publiek.

Bij het analyseren van de laatste twee grappen werd duidelijk dat één van de regels die Kuipers opstelt in haar artikel niet klopt of op zijn minst is verouderd. Kuipers stelt in haar artikel namelijk dat je wel grappen mag maken over foute vooroordelen, maar dat je deze foute vooroordelen niet mag gebruiken als basis voor een grap. Arends lijkt deze regel echter niet toe te passen en maakt verschillende grappen op basis van een foute vooroordelen. Wanneer het publiek vervolgens hartelijk lacht om deze grap kan worden geconcludeerd dat het toestemming geeft voor het overschrijden van de grens. De ideeën van Pérez lijken eerder van toepassing op de show van Arends. Hij stelt namelijk dat stand-up comedians, door middel van verschillende strategieën, etnische en zelfs racistische grappen verwerken in hun shows. Op deze manier zou racisme in stand worden gehouden volgens Pérez.

Etnische humor is vandaag de dag nog altijd een gevoelig onderwerp dat veel discussie aanwakkert. Er wordt in het wetenschappelijk discours echter nog weinig aandacht besteed aan dit onderwerp. De tekst van Kuipers die in dit onderzoek wordt gebruikt is gepubliceerd in 2005 en lijkt sterk verouderd. Een vernieuwing van haar tekst zou dus zeer welkom zijn. Verder roept ook de tekst van Pérez vragen op. Hij stelt namelijk dat witte cabaretiers meer regels worden opgelegd en dat zij zich minder vrij kunnen bewegen binnen het etnische discours. Tegenwoordig lijken steeds meer witte cabaretiers, zoals bijvoorbeeld Theo Maassen, zich echter te wagen aan het maken van etnische grappen. Toch is er nog geen onderzoek gedaan dat zich hiermee bezighoudt. Kuipers doet onderzoek naar etnische humor in het publieke discours waar Pérez zich focust op etnische humor binnen Amerikaanse stand-up comedy shows. Er is dus nood aan teksten over etnische humor binnen het Nederlands cabaret.

⁶⁰ Ben Schwartz, "Knock Yourselves Out," 134.

Bronnenlijst

- Davies, Christie. *Jokes and Targets*. Indiana University Press, 2011.
- Daniël Arends. *Carte Blanche*. Registratie, bekeken op 13 maart 2020, https://www.netflix.com/watch/80190950?trackId=14170287&tctx=0%2C0%2C4bc1a7b2-e9fa-46a3-bc3b-133940767f33-31729440%2C8f6a932d-189f-441f-964d-6d226ce5798a_68078915X3XX1584112726519%2C8f6a932d-189f-441f-964d-6d226ce5798a_ROOT.
- Ent, van der Barbara en Giselinde Kuipers. "Etnische Humor en Etnische Relaties in Nederland: Moppen over Buitenlanders en Etnische Groepen in Nederland, 1995-2012." *Sociologie* 12, nr. 2 (2016): 169-200.
- Freud, Sigmund. *Der Witz und Seine Beziehung Zum Unbewussten*. Leipzig: F. Deuticke, 1905.
- Green, Aaryn L. en Annulla Linders. "The Impact of Comedy on Racial and Ethnic Discourse." *Sociological Inquiry* 86, nr. 2, (mei 2016): 242-265.
- Hay, Jennifer. "The Pragmatics of Humor Support." *International Journal of Humor Research* 14, nr. 1 (Mei, 2001): 55-82.
- Howitt, Dennis en Kwame Owusu-Bempah. "Race and Ethnicity in Popular Humour." in *Beyond a Joke*, geredigeerd door Sharon Lockyer en Michael Pickering, 45-62. Londen: Palgrave, 2005.
- Jackson, Derrick Z. "The N-Word and Richard Pryor." *The New York Times*, 15 december 2005, <https://www.nytimes.com/2005/12/15/opinion/the-nwordand-richard- Pryor.html>.
- Kuipers, Giselinde. "De Strenge Regels van de Etnische Grap: Over de Gevaren en de Noodzaak van Humor in een Multiculturele Samenleving." *Migrantenstudies* 21, nr. 4 (2005): 194-204.
- Leeuwen van, Koen Thomas. "Persoonlijk Cabaret met een Rauw Randje." *Theaterkrant*. 15 april 2015, <https://www.theaterkrant.nl/recensie/carte-blanche/daniel-arends/>.
- Mash, Moira. "Foiled Again: The Playful Ethics and Aesthetics of Jokes." *Western Folklore* 71, nr. 3 (Zomer 2012): 291-306.
- Niemantsverdriet, Thijs en Pieter-Bas van Wiechen. "Cabaretiers Over de Grenzen van Humor." *Vrij Nederland*, 8 januari, 2015, <https://www.vn.nl/cabaretiers-over-de-grenzen-van-de-humor/>.

- Peek, Mike. "Daniël Arends is Geen Pleaser, Gelukkig Niet." *Het Parool*. 13 april 2015, <https://www.parool.nl/ps/daniel-arends-is-geen-pleaser-gelukkig-niet~bbe3a3d2/>.
- Pérez, Raúl. "Learning to Make Racism Jokes Funny in the 'color-blind' Era: Stand-up Comedy Students, Performance Strategies, and the (re)Production of Racist Jokes in Public." *Discourse & Society* 24, nr. 4 (mei 2013): 479-499.
- Scarpetta, Fabiola en Anna Spagnolli. "The Interactional Context of Humour in Stand-up Comedy." *Research on Language and Social Interaction* 42, nr. 3 (Augustus, 2009): 210-230.
- Schwartz, Ben. "Knock Yourself Out: "Punching Up" in American Comedy." *The Baffler*, nr. 31 (2016): 134-146.
- Wekker, Gloria. *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Durham en Londen: Duke University Press, 2016.
- Wilde, Alison. *Film, Comedy and Disability: Understanding Humour and Genre in Cinematic Constructions of Impairment and Disability*. New York: Routledge, 2018.

Bijlage 1.

Verklaring Intellectueel Eigendom

De Universiteit Utrecht definieert plagiaat als volgt:

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van teksten van anderen zonder aanhalingstekens en verwijzing (zogenaamd "vertaalplagiaat");
- het parafraseren van teksten van anderen zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb bovenstaande definitie van plagiaat zorgvuldig gelezen en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte BA-eindwerkstuk niet schuldig gemaakt heb aan plagiaat.

Tevens verklaar ik dat dit werkstuk niet ingeleverd is/zal worden voor een andere cursus, in de huidige of in aangepaste vorm.

Naam: Meike Ducrot

Studentnummer: 5944732

Plaats: Utrecht

Datum: 05/06/2020

Handtekening:

